

Yttrande över promemorian Förslag till en nationell institution för mänskliga rättigheter i Sverige

Ku20 1 8/02102/DISK

Sammanfattning

1. *Finansieringsförslaget* bör kompletteras med ett ställningstagande för en långsiktig och säker finansiering av länsstyrelsernas samordnings- och utvecklingsuppdrag inom mänskliga rättigheter liksom övriga insatser som för närvarande erhåller medel från utgiftsområde 6.1. De utgör en viktig del i det svenska maskineriet för mänskliga rättigheter och blir en viktig motpart för institutionen.

2. Utredarens bedömning att institutionen inte ska ersätta det arbete som bedrivs av andra aktörer välkomnas och föreslås förstärkas genom ett tillägg i lagförslaget om att institutionen ska *samråda* med andra aktörer som har i uppdrag att främja och skydda de mänskliga rättigheterna, inklusive på regionala och lokala nivåer.

3. Institutionens främsta tilläggsvärde kommer enligt Länsstyrelsens bedömning bli den självständiga bevakningen av de offentliga aktörernas ansvarsområden och den tillhörande förslagsrätten till regeringen. För att säkerställa institutionens integritet med det uppdraget och samtidigt särskilja funktionen från andra närliggande uppdrag föreslås att institutionens befogenheter kan omformuleras till ”... *att självständigt främja och bevaka genomförandet av mänskliga rättigheter i Sverige, med utgångspunkt i...*”

Med sådana förbehåll vill Länsstyrelsen i Hallands län framföra sitt stöd för utredningen.

2019-05-21

821-1511-2019

Yttrande

Länsstyrelsen ställer oss bakom huvudförslaget, det vill säga att det etableras en nationell institution för mänskliga rättigheter i Sverige.

I det följande motiveras de kritiska synpunkterna, i en ordning som följer promemorians upplägg:

4.1 Institutionens övergripande uppdrag

Länsstyrelsen tillstyrker att det inrättas en svensk oberoende institution för de mänskliga rättigheterna.

Länsstyrelsen anser att institutionens unika funktion kommer ligga i dess roll att självständigt bevaka arbetet med mänskliga rättigheter i Sverige. För att trygga den rollen och särskilja institutionen från andra pågående uppdrag och verksamheter föreslår Länsstyrelsen följande ändring och tillägg i den inledande skrivning på 1 §: *”Sveriges nationella institution för mänskliga rättigheter är en myndighet som har i uppdrag att självständigt främja säkerställandet av och bevaka de mänskliga rättigheterna i Sverige, med utgångspunkt i...”*

Enligt Parisprinciperna ska en nationell institution främja förståelse och respekt för de mänskliga rättigheterna. Den ska vidare skydda de mänskliga rättigheterna, i första hand genom att övervaka hur de offentliga aktörerna infrar sina respektive skyldigheter på området. Uppgifterna ska skötas oberoende av regeringens politiska mål och styrning, bland annat eftersom institutionen har att bevaka att även regeringen fullgör sina ansvarsområden.

Utredaren har omformulerat Parisprincipernas skrivningar till ett uppdrag att *”självständigt främja säkerställandet av de mänskliga rättigheterna i Sverige”*. Länsstyrelsen anser inte att formuleringen ger institutionen en särställning gentemot annan pågående verksamhet för att främja de mänskliga rättigheterna i Sverige.

Länsstyrelsen föreslår en formulering av institutionens uppdrag som på ett tydligare sätt betonar övervakningsuppgifterna och garanterar institutionens och andra myndigheters integritet gentemot varandra: *”1 § Sveriges nationella institution för mänskliga rättigheter är en myndighet med uppdrag att självständigt främja och bevaka genomförandet av mänskliga rättigheterna i Sverige, med utgångspunkt i...”*

4.3 Institutionens närmare uppgifter

Länsstyrelsen välkomnar och tillstyrker förslag om att regeringen föreslås bli huvudmottagare av institutionens åtgärdsförslag.

Länsstyrelsen tillstyrker utredarens förslag på institutionens närmare arbetsuppgifter med följande tillägg: *”Samråda med andra aktörer som ansvarar för att främja och skydda de mänskliga rättigheterna, inklusive på regional och lokal nivå.”*

4.5 Förhållandet till andra aktörers uppdrag

Länsstyrelsen tillstyrker utredarens bedömning att institutionens verksamhet inte ska ersätta det arbete som bedrivs av andra aktörer.

Av Parisprinciperna framgår att nationella institutioner förväntas utveckla goda arbetsrelationer med andra aktörer. De bör särskilt samråda med andra organ som har uppdrag att främja de mänskliga rättigheterna.

På sidan 70 i utredningen presenterar utredaren sin övergripande bedömning: *”Institutionens verksamhet ska inte ersätta det arbete som bedrivs av andra aktörer”*.

Utredaren lyfter att *”egna undersökningar kan kräva stora resurser”* och att det av den anledningen är viktigt att institutionen samverkar med andra aktörer. Därefter noteras länsstyrelsernas ansvarsområden och arbete med att sammanställa regionala lägesbilder med hjälp av offentlig statistik. Sådana faktaunderlag, fortsätter utredaren, *”borde många gånger kunna utnyttjas i institutionens arbete.”*

Länsstyrelsen välkomnar dessa förtydliganden i utredningens löpande text men anser inte att det motsäger möjligheten att det i lagförslaget förs in en generell skrivning om samråd. Länsstyrelsen anser också att enskilda samråd kommer öka kvalitén och konkretionen i det arbete som ska utföras av institutionen.

10.2 Finansiering

Länsstyrelsen vänder sig emot att finansieringsförslaget inte har bedömt konsekvenser för de uppdrag och aktörer som för närvarande erhåller medel från utgiftsområde 6:1,

2019-05-21

821-1511-2019

inklusive samordnings- och utvecklingsuppdraget i mänskliga rättigheter till länsstyrelserna.

För att garantera ett skydd mot en ekonomisk styrning av de nationella institutionernas verksamhet lägger Parisprinciperna vikt vid en tryggad finansiering.

Enligt förslaget ska 15 miljoner kronor av budgeten säkerställas genom de redan befintliga medlen för "främjandet av de mänskliga rättigheterna" på nationell nivå. Det är samma konto som idag finansierar utvecklingsuppdragen till länsstyrelserna, Uppsala universitet och Folkbildningsrådet, överenskommelsen med Sveriges kommuner och landsting (SKL), med mera. Resterande medel föreslås tryggas genom att tolv andra och särskilt berörda utgiftsområden tillskjuter 4,7 miljoner kronor vardera.

Utredningens förslag skulle få kännbara konsekvenser för länsstyrelsens samordnings- och utvecklingsuppdrag inom mänskliga rättigheter. De enda 'riktade medlen' för verksamhetsutveckling på området, gemensamt såväl som till den enskilda Länsstyrelsen, riskerar gå förlorade.

Som ytterligare skäl för att lyfta frågan om länsstyrelsernas finansiering i detta sammanhang gör Länsstyrelsen bedömningen att institutionen kommer ha stor nytta av erfarna motparter på det regionala och lokala planet. Vår bedömning är också att länsstyrelsernas viktigaste roll i förhållande till institutionens uppdrag kommer handla om uppföljning av sådana förslag som regeringen anser beröra länsstyrelsernas ansvarsområden, till exempel regional och lokal förankring av institutionens rekommendationer i frågor som rör jämställdhet, integration, bostadsmarknad, nationella minoriteter, brottsförebyggande insatser och våld i nära relation.

Vi bedömer också att det är av stor vikt att länsstyrelserna erhåller stöd för att fortsätta att utvecklas vidare. Utöver sammanställning av regionala lägesbilder för mänskliga rättigheter (som tas upp i utredningen), har länsstyrelserna tagit initiativ till en nationell referensgrupp för mänskliga rättigheter. Gruppens syfte är att underlätta samsyn och möjligheter till regional och lokal samverkan i frågor av gemensamt intresse, och utsikterna för att det syftet ska infrias får bedömas som mycket goda.

Parallellt satsar Länsstyrelsen resurser på att förstärka de regionala nätverken och plattformarna till stöd för de externa aktörernas förståelse för och arbete med mänskliga rättigheter. Dessa och många andra pågående utvecklingsinsatser på länsstyrelserna behöver regeringens fortsatta stöd.

2019-05-21

821-1511-2019

Finansieringsförslaget väcker en oro för bristande långsiktighet med andra delar och uppdrag inom den sammanhållna struktur som regeringens strategi för det nationella arbetet med mänskliga rättigheter förespeglar. Länsstyrelsen föreslår att regeringen kompletterar förslaget om institutionens finansiering, genom att avsätta ytterligare 15 miljoner kronor.

De som medverkat i beslutet

Beslutet har fattats av länsråd Jörgen Peters med sakkunnig jämställdhet/mänskliga rättigheter Urszula Hansson som föredragande.

Så här hanterar vi dina personuppgifter

Information om hur vi hanterar dessa hittar du på www.lansstyrelsen.se/dataskydd.